

a náci hatóságok utasítására megalakított Zsidó Tanácsnak rendelték alá.³³ A MIPI a Magyarországi Zsidók Szövetségének – így nevezték hivatalosan a Zsidó Tanácsot – szociális osztályává alakult át.³⁴

A MIPI-n és az OMZSA-n kívül a magyar zsidó közösség egész sor oktatási, kulturális, vallásos és szociális jóléti intézményt tartott fenn. Nem egy közülük nemzetközi hírnévnek örvendett, mint például a zsidó tudományok ápolásával foglalkozó nagy hírű *jesivák*. Az említett intézmények, a *jesivák* kivételével, jobbra a nagyobb városokban működtek, elsősorban Budapesten.³⁵ Jó részük 1938 után alakult a zsidótörvények okozta kényszerhelyzet következtében. Az elbocsátott zsidó művészek és zenészek saját szakterületükön kaptak lehetőséget arra, hogy tovább működjenek az 1938-ban létrehozott Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület (OMIKE) jóvoltából. Azokat a pedagógusokat, akiket az állami iskolákból kitettek, a zsidó felekezeti iskolák alkalmazták. Ezek az intézmények egészen az ország megszállásáig csaknem háborítatlanul tevékenykedhettek. Az OMIKE előadásokat, hangversenyeket rendezett, színdarabokat mutatott be és operákat vitt színre.³⁶ A hatóságok nem zaklatták őket, s a magyarországi zsidóság majdnem normális légkörben élhette életét, mintegy tudomást sem véve arról, milyen szenvedéseket állnak ki hitsorsosaik a szomszédos országokban.³⁷

A zsidó hadviseltek és kivált a munkaszolgálatosok érdekeinek képviseletét az Országos Izraelita Irodák Hadviseltek Bizottsága látta el.³⁸

A magyarországi zsidóságban alig pislákol zsidó nemzeti tudat. Van abban egy nagy adag irónia, hogy az a közösség, amely a modern cionizmus legnagyobb alakjait, Theodor Herzlt és Max Nordaut adta, ennyire határozottan ellenezte a zsidó nemzet eszméjét. A neológok és az ortodoxok, mindegyik a maga indítékai alapján, de egyformán elvetették a cionizmust, és tagadták, hogy az évezredes zsidókérdésre ez kínálná a megoldást. A különféle cionista szervezeteknek alig akadtak követőik, és akik csatlakoztak hozzájuk, jobbra olyan, mindkét nembeli fiatalok voltak, akik kiábrándultak a hivatalos zsidó vezetők politikájából. Legtöbben a magyarországi zsidóság alsóbb rétegeiből jöttek. A fiatal zsidó értelmiségiek zömmel főként *galutzionisták* voltak, vagyis olyanok, akik nem is igazán akartak kivándorolni. A Magyar Cionista Szövetség vezetőinek a dolgot megnehezítette, hogy szembe kellett nézniük mind a kormány, mind a zsidó vezetők ellenkezésével. Odaadó és iskolázott emberek voltak, de sem a héber nyelvet, sem a történelmet nem nagyon ismerték. Főleg azokra vonatkozott ez, akik a trianoni Magyarországon éltek. Velük ellentétben, az 1938 és 1941 között visszacsatolt területeken az ottani zsidó közösségek vezetőiben sokkal kikristályosodottabb zsidó nemzeti tudat dolgozott. Tőlük indult ki az a lendület, amely a háború idején új életre